

JAKUB KOSTECKI*, RÓŻA FRUZIŃSKA*

OCHRONA GLEB W ŚWIETLE PRAWA KRAJOWEGO I EUROPEJSKIEGO

Streszczenie

Stan środowisko glebowego jest niezwykle ważne z punktu widzenia świata ożywionego – gwarantując mu środowisko życia oraz wytwarzając pokarm. Każda działalność człowieka nieuchronnie prowadzi do degradacji środowiska, w tym również gleb. Stopień ich zanieczyszczenia i nakaz ochrony wynika bezpośrednio z zapisów prawnych, obecnych zarówno w prawodawstwie krajowym jak i aktów uchwalanych na szczeblu unijnym. W pracy przedstawiono ochronę gleb w aktach polskich i europejskich aktach prawnych.

Słowa kluczowe: ochrona gleby, zanieczyszczenia, prawo krajowe, prawo unijne

WSTĘP

Gleba stanowi środowisko życia dla niezliczonej liczby mikroorganizmów oraz roślin. Zawarte w niej składniki mineralne pobierane są przez rośliny i w wyniku łańcucha troficznego budują również organizmy zwierzęce i człowieka. Ziemia narażona jest na zanieczyszczenia o charakterze naturalnym i antropogenicznym. Szczególnie ważne wydają się te ostatnie. Wynika to z faktu, na ogół wysokiego stężenia tego typu zanieczyszczeń oraz krótkiego czasu ich powstawania. Może to prowadzić do kumulowania się negatywnych oddziaływań w środowisku.

Wieloletnie emisje zanieczyszczeń wynikające w bujnego rozwoju przemysłu doprowadziły do zwiększenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery, które w wyniku depozycji suchej i mokrej trafiają na powierzchnię ziemi. Gleba narażona jest również na bezpośrednie oddziaływanie przemysłu – w wyniku przekształceń mechanicznych i chemicznych występujących w trakcie wydobycia,

* Uniwersytet Zielonogórski; Instytut Inżynierii Środowiska; Zakład Ochrony i Rekultywacji Gruntów

przeróbki i składowania surowców mineralnych oraz gotowych wyrobów przemysłowych.

Jakość środowiska jest chroniona przy pomocy aktów prawnych, w których zabrania się zanieczyszczania środowiska i ustala normy jego czystości – zależne od przeznaczenia danego typu gruntów. Od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej wszystkie uregulowania krajowe muszą być zgodne z prawodawstwem unijnym.

W artykule przedstawiono aktualny pogląd na ochronę środowiska glebowego w obowiązujących aktach prawnych.

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE STANU ŚRODOWISKA GLEBOWEGO

Prawo europejskie dzieli się na prawo pierwotne (oparte głównie na traktatach) oraz prawo wtórne – stanowione na podstawie traktatów, obejmujące m.in. rozporządzenia, dyrektywy, decyzje, opinie oraz zalecenia. Prawodawstwo polskie opiera się na Ustawach i wydawanych do nich Rozporządzeniach.

Prawodawstwo europejskie

Polityka EU skupia się na różnych aspektach środowiska, obejmuje m.in. wodę, atmosferę, odpady, substancje niebezpieczne czy hałas. Brak jest jednak (poza Rozporządzeniem [Dz. U. 2002 nr 165 poz. 1359]) jednoznacznych uregulowań dotyczących środowiska glebowego, które pojawia się tylko sporadycznie w niektórych opracowaniach. Dodatkowo, część z istniejących opracowań współlistnieje ze sobą, częściowo powtarzając, częściowo rozszerzając pojęcia dotyczące degradacji i rekultywacji gleb.

Ochronę gleby porusza się m.in. w Dyrektywie 75/442/EWG o odpadach [Dz. U. L 143/56], w której nakazuje się państwom członkowskim unieszkodliwianie odpadów bez szkody dla gleby.

Dyrektywa 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. [Dyrektywa UE 85/337/EWG] (z późniejszymi zmianami) nakazuje określenie bezpośrednich i pośrednich skutków działalności danej inwestycji na glebę. Wymaga również określenia spodziewanej ilości i typu zanieczyszczeń wprowadzanych do gleby. Podobnie przedstawia się problem gleb we Wniosku dotyczącym Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko [Wniosek KE KOM (2011) 189]. Nieco lepiej wygląda sytuacja w Dyrektywie 2004/35/WE [Dz. U. L 143/56] – do „szkod wyrządzonych środowisku naturalnemu” zakwalifikowano również szkody dotyczące powierzchni ziemi, które stwarzają zagrożenie dla zdrowia ludzi a są konsekwencją wprowadzania do, na lub pod

ziemię „preparatów, organizmów i drobnoustrojów”. Istotnym jest tutaj załącznik nr 2, w którym znajduje się zapis dotyczący rekultywacji gruntów zanieczyszczonych: „zanieczyszczenia zostaną usunięte, skontrolowane, ograniczone, lub zmniejszone, tak aby zanieczyszczony grunt, z uwzględnieniem jego obecnego przeznaczenia lub przyszłego przeznaczenia zatwierdzonego w chwili powstania szkody, w przyszłości nie stwarzał ryzyka negatywnego wpływu na zdrowie ludzi”.

W Dyrektywie UE 2008/1/WE z roku 2008 [Dz. U. L 24/8] zwrócono uwagę na brak uregulowań prawnych dotyczących gleby, pomimo istnienia takowych dla powietrza i wody. Stwierdzono ponadto, że brak uregulowań ogólnoeuropejskich może prowadzić do „przesuwania zanieczyszczeń między różnymi środowiskami niż do ochrony środowiska jako całości”. Pojawia się definicja „substancji”, „zanieczyszczenia”, „instalacji”, „emisji” oraz „norm jakości środowiska”. Zastrzeżono również, że wszystkie instalacje uzyskać będą musiały pozwolenie „obejmujące graniczne wielkości emisji dla substancji zanieczyszczających” z „uwzględnieniem ich właściwości i potencjału w zakresie przenoszenia zanieczyszczeń z jednego środowiska do innego (środowisko wodne, powietrze i gleba)”. W niektórych przypadkach pozwolenie powinno zawierać „właściwe wymogi, zapewniające ochronę gleby i wód gruntowych”. Dyrektywa 2008/1/WE obowiązuje do roku 2014, jednak od roku 2010 w mocy jest również Dyrektywa 2010/75/UE [Dz. U. L 334/17], w której zaimplementowano rozwiązania z dyrektywy o zintegrowanemu zapobieganiu zanieczyszczeniom [Dz. U. L 24/8]. W Dyrektywie zdefiniowana jest „gleba” oraz „biomasa”. We wstępie znajduje się wymóg, by „eksploatacja instalacji nie prowadziła do pogorszenia jakości gleby i wód podziemnych”. Do tego celu konieczne jest sporządzanie tzw. sprawozdań bazowych, w których określone powinny być „istniejące dane pomiarowe gleby i wód podziemnych oraz dane historyczne”. Informacje te powinny dawać możliwość rzeczywistego określenia stopnia degradacji gleb, co pozwoli na egzekwowanie zasady „zanieczyszczający płaci”. Odpowiedzialność za zanieczyszczenia zostanie regulować mają przepisy krajowe. Dyrektywa wymusza okresowe monitorowanie stanu środowiska – w przypadku wód podziemnych raz na 5 lat, w przypadku gleb – raz na 10 lat. Po zakończeniu działalności operator ma obowiązek „oceny stanu skażenia gleby i wód podziemnych” „Znaczne skażenie” terenu spowoduje konieczność przywrócenia go do stanu przed zanieczyszczeniem (z uwzględnieniem technicznej wykonalności takich działań). Jeżeli nie będzie to możliwe, zanieczyszczający powinien podjąć „niezbędne działania mających na celu usunięcie, kontrolę, ograniczenie rozprzestrzeniania się lub ograniczenie ilości substancji stwarzających zagrożenie, tak, aby teren, przy uwzględnieniu jego aktualnego i zatwierdzonego przyszłego użytkowania, przestał stwarzać takie zagrożenie”. Wskazanie konieczności rekultywacji terenów zanieczyszczonych jest ważnym elementem ochrony środowiska. Brak jest jednak definicji „znacznego skażenia” – co

przy braku doprecyzowania w prawodawstwie poszczególnych krajów unijnych prowadzić może do nadinterpretacji lub pobłażliwego traktowania osób odpowiedzialnych za pogorszenie jakości gleb.

W odniesieniu na ochrony gleby opracowano w roku 2006 „Strategię tematyczną w dziedzinie ochrony gleby” [Strategia UE KOM (2006) 231] na podstawie której przedstawiono „Wniosek dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiająca ramy dla ochrony gleby oraz zmieniająca dyrektywę 2004/35/WE” [Wniosek KE KOM (2006) 232].

W strategii [Strategia UE KOM (2006) 231] zwrócono uwagę na fakt istnienia w krajach UE 3,5 miliona miejsc potencjalnie zanieczyszczonych. Zjawisko poddawania Ziemi nieustannym procesom mającym wpływ na jej stan, wielokrotnie prowadzi do jej degradacji. Wśród głównych, przyczyniających się do tego zjawisk wymienia się: erozję, spadek zawartości materii organicznej, zanieczyszczenie lokalne i rozproszone, uszczelnianie, zagęszczanie, zmniejszenie różnorodności biologicznej, zasolenie, powodzie i osuwanie się ziemi.

Głównymi przyczynami podjęcia problemu degradacji gleb były m.in.:

- fakt wpływu degradacji gleby na inne obszary środowiskowe objęte prawodawstwem Wspólnoty,
- zakłócenie zrównoważonego rozwoju,
- zakłócenie działania rynku wewnętrznego,
- fakt transgranicznego wpływu procesów degradacji,
- konieczność zapewnienia bezpieczeństwa żywności oraz
- coraz powszechniejsze pojawianie się tematów w aspekcie międzynarodowym.

W opracowaniu pojawia się również konieczność prowadzenia badań w zakresie ochrony gruntów oraz zwiększenia poziomu świadomości społecznej problemu. Jako główny cel ochrony gleby autorzy stawiają „zapobieganie dalszej degradacji gleby i zachowywanie jej funkcji” oraz „przywrócenie zniszczonej gleby przynajmniej do stanu odpowiadającemu obecnemu lub planowanemu wykorzystaniu, przy uwzględnieniu również kwestii kosztów tego działania”.

Interesujące wydają się również wyliczenia potencjalnych kosztów wprowadzenia na szczeblu unijnym ramowego programu ochrony gleby. Szacuje się go na 290 mln EUR w ciągu pierwszych pięciu lat w UE-25 oraz 240 mln EUR rocznie w ciągu kolejnych dwudziestu lat. Po opływie tego okresu szacowane koszty programu wynoszą ok. 2 mln EUR rocznie – sugeruje się ich przeniesienie na administrację publiczną.

W projekcie dyrektywy glebowej [Wniosek KE KOM (2006) 232], będącej rozbudowaniem Strategii [Strategia UE KOM (2006) 231] po raz kolejny zwraca się uwagę na fakt istnienia zaleceń dotyczących ochrony ziemi w innych opracowaniach i brak całościowego dokumentu poświęconego tylko temu, jakże złożonemu problemowi. Autorzy opracowania wskazują na glebę jako na nie-

odnawialny zasób środowiska, który inaczej niż woda i powietrze, w większości znajduje się w rękach prywatnych właścicieli.

Dyrektywa glebowa nakłada na państwa członkowskie obowiązek sporządzenia publicznie dostępnego spisu terenów zdegradowanych i na degradację podatnych, oraz jego okresowego uaktualniania. W założeniu prowadzić ma to do ograniczania rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń i docelowej remediacji gruntów zdegradowanych oraz zapobiegania zanieczyszczeniom na terenach, które nie były do tej pory narażone na takie zjawiska. W przypadku tzw. „miejsc niczych” sugeruje się powołanie specjalnego mechanizmu finansowania służącemu rekultywacji tego typu obszarów.

Interesującym wydaje się fakt sporządzania sprawozdań o stanie gleby w przypadku obrotu ziemią. Sprawozdanie takie powinno zawierać:

- historię danego miejsca;
- analizę chemiczną substancji potencjalnie zanieczyszczających glebę;
- poziomy stężenia substancji niebezpiecznych.

Dyrektywa nakłada ponadto na kraje członkowskie obowiązek opracowania krajowych strategii naprawczych „obejmujących co najmniej cele działań naprawczych, wykaz miejsc zanieczyszczonych, harmonogram wdrożenia oraz środki przyznane przez organy odpowiedzialne za decyzje budżetowe w państwach członkowskich”.

Pomimo szczytnych intencji twórców Dyrektywy nie udało się wcielić jej w życie. Próbę uregulowania statusu gleby oraz zjawisk z nią związanych ponawiano kilkakrotnie, jednak zapisy Dyrektywy okazywały się najbardziej problematyczne dla krajów wysoko rozwiniętych, takich jak Wielka Brytania, Holandia czy Niemcy. Problemy degradacji i rekultywacji gleb funkcjonują więc nadal w opracowaniach dotyczących ochrony wody czy atmosfery, w podobny sposób traktowane są jednak w ustawodawstwie krajowym.

Prawodawstwo polskie

W prawodawstwie polskim problem gleb, podobnie jak w prawodawstwie europejskim nie jest uregulowany przez jedną ustawę, pojawia się natomiast w kilku opracowaniach. Za szczególnie ważne uznaje się: Ustawę o lasach [Dz. U. 1991 nr 101 poz. 444 z p. zm.], Prawo geologiczne i górnicze [Dz. U. 1994 nr 27 poz. 96 z p. zm.], Ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych [Dz. U. 1995 nr 16 poz. 78 z p. zm.], Prawo ochrony środowiska [Dz. U. 2001 nr 62 poz. 627 z p. zm.] (do Ustawy powstało rozporządzenie „w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi” [Dz. U. 2002 nr 165 poz. 1359]) oraz Ustawę o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie [Dz. U. 2007 nr 75 poz. 493 z p. zm.].

Szczątkowe informacje o ochronie i rekultywacji gruntów pojawiają się również w Prawie wodnym [Dz. U. 2001 nr 115 poz. 1229 z p. zm.], Ustawie o ochronie przyrody [Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880 z p. zm.] oraz Ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku (...) [Dz. U. 2008 nr 199 poz. 1227 z p. zm.].

Jak widać problematyka ochrony powierzchni ziemi i gleby pojawia się w wielu opracowaniach. W niektórych traktowana jest pobieżnie, w innych z całą starannością. Wydaje się, że ustawodawca Polski wychodzi przed europejskie wizje ochrony gleby, z uwzględnieniem jednak większości pomysłów Komisji.

W ustawie o lasach [Dz. U. 1991 nr 101 poz. 444 z p. zm.] wskazuje się zrównoważoną gospodarkę leśną jako element wpływający na „ochronę gleb i terenów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie”. Na terenach leśnych ustawodawca zakazuje zanieczyszczania gleb.

W prawie geologicznym i górniczym [Dz. U. 1994 nr 27 poz. 96 z p. zm.] pojawia się zapis zezwalający na prowadzenie prac geologicznych tylko na podstawie projektu prac geologicznych, obejmującego m.in.: „przedsięwzięcia konieczne ze względu na ochronę środowiska (...) oraz sposób rekultywacji gruntów i środki mające na celu zapobieżenie szkodom”. Udzielenie koncesji na wydobycie kopalin może nastąpić po przedłożeniu badań złoża umożliwiających „opracowanie projektu zagospodarowania złoża oraz wskazanie możliwości i kierunków rekultywacji terenów poeksploatacyjnych”. Dokumentacja ta powinna zawierać informacje określające „rodzaj, charakter i stopień zanieczyszczeń gruntów i wód podziemnych”. Usuwanie szkód i rekultywacja terenu po likwidacji zakładu górniczego spoczywa na przedsiębiorcy. Ustawodawca niezbyt fortunnie wprowadził zapis o konieczności „przywrócenia stanu poprzedniego”, co może skutkować brakiem perspektywicznego planowania przestrzeni objętych pracami górniczymi. Co prawda „przywrócenie stanu poprzedniego” odbywać się może poprzez „dostarczenie gruntów, obiektów budowlanych, urządzeń, lokali, wody lub innych dóbr tego samego rodzaju” jednak brak jest zapisów wskazujących na możliwość wykorzystania terenu w innym celu niż przed podjęciem eksploatacji. Wykorzystanie gruntów na cele rolnicze lub leśne przed rozpoczęciem wydobycia obliguje do rekultywacji tych terenów zgodnie z Ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych [Dz. U. 1995 nr 16 poz. 78 z p. zmianami].

Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych [Dz. U. 1995 nr 16 poz. 78 z p. zm.] „reguluje zasady ochrony gruntów rolnych i leśnych oraz rekultywacji i poprawiania wartości użytkowej gruntów”. Ustawodawca wprowadza definicję gruntów zdegradowanych (o zmniejszonej wartości rolniczej lub leśnej) i zdewastowanych (grunty, które całkowicie straciły zdolność produkcyjną) oraz ich rekultywacji (nadania lub przywrócenia wartości użytkowych lub przyrodniczych) i zagospodarowania (późniejszego użytkowania). Szczególną uwa-

gę położono na grunty przeznaczone na działalność przemysłową i położone w obrębie obszarów przemysłowych. Do zagospodarowania na cele nierolnicze i nieleśne przeznaczają się gleby niskiej jakości, w wyjątkowych okolicznościach mogą to być grunty lepszej jakości. Dodatkowo dla obszarów ograniczonego użytkowania (wokół zakładów przemysłowych) powinien być opracowany plan gospodarowania na tych gruntach obejmujący m.in. analizę występujących na tym terenie zanieczyszczeń, ich wpływ na środowisko, aktualne zagospodarowanie i kierunki produkcji roślinnej oraz sposób przeciwdziałania zmniejszeniu wartości użytkowej gleb.

Prawo ochrony środowiska [Dz. U. 2001 nr 62 poz. 627 z p. zm.] definiuje powierzchnię ziemi i glebę oraz nakazuje kompensację przyrodniczą w przypadku pogorszenia ich stanu w wyniku prowadzonej przez człowieka działalności. Ustawodawca wprowadził zapis nakazujący już podczas procesu planowania przestrzeni uwzględnić konieczność ochrony gleby. Ochrona ta ma polegać na utrzymaniu jakości gleby „co najmniej na poziomie wymaganych standardów” lub „doprowadzeniu jakości gleby i ziemi co najmniej do wymaganych standardów, jeżeli nie są one dotrzymane”. Stan środowiska glebowego pozostawia się kontroli państwowego monitoringu środowiska. Bardzo ważnym z punktu widzenia rozprzestrzeniania zanieczyszczeń w środowisku jest zapis artykułu 336 mówiący o tym, że „kto używa do prac ziemnych glebę lub ziemię, która przekracza standardy jakości (...) podlega karze grzywny”.

Rozporządzenie w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi” [Dz. U. 2002 nr 165 poz. 1359] definiuje glebę jako zanieczyszczoną, jeżeli chociaż jedna ze wskazanych w rozporządzeniu substancji przekracza ustalony limit, przy uwzględnieniu wartości tła. Dodatkowo rozporządzenie określa limity zawartości poszczególnych substancji z uwzględnieniem przeznaczenia gruntu (grupa A – obszary chronione, grupa B – grunty rolne i leśne oraz tereny przeznaczone do zamieszkania wraz z infrastrukturą komunikacyjną, grupa C – tereny przemysłowe). Dodatkowo rozporządzenie rozróżnia koncentrację w zależności od głębokości (dla grupy B i C) odpowiednio: do 0,3 m, 0,3-15 m i powyżej 15 m, dla grupy C: do 0,2 m, do 2 m i poniżej 15 m. W rozporządzeniu wskazano wartości graniczne dla poszczególnych grup zanieczyszczeń: metale ciężkie, związki nieorganiczne (cyjanki), węglowodory (aromatyczne, WWA, chlorowane), środki ochrony roślin (pestycydy chloroorganiczne i nie chlorowe) oraz inne zanieczyszczenia (tetrahydrofuran, pirydyna, tetrahydropyridyn, cykloheksan, fenol, krezole i ftalany).

Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie [Dz. U. 2007 nr 75 poz. 493 z p. zm.] odnosi się z kolei do szkód spowodowanych w środowisku nie więcej niż 30 lat wcześniej. Rozróżnione są działania zapobiegawcze i naprawcze, które powinny być podjęte bezpośrednio po zaistnieniu sytuacji zagrożenia dla środowiska przez podmiot korzystający ze środowiska. Brak podjęcia działań zmierzających do ograniczenia lub powstrzymania szkód oraz

brak zgłoszenia faktu zaistnienia szkód dla środowiska skutkować może karą grzywny. Organ ochrony środowiska może, w wyjątkowych okolicznościach, przejąć na siebie działania zapobiegawcze lub naprawcze. Koszty tych działań ponosi podmiot korzystający ze środowiska, chyba że egzekucja okaże się nieskuteczna. Wszystkie szkody dla środowiska oraz działania naprawcze podjęte na terenie kraju powinny znaleźć się w specjalnym rejestrze prowadzonym przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Prawo wodne [Dz. U. 2001 nr 115 poz. 1229 z p. zm.] dotyczy problemu przyrodniczego wykorzystania ścieków i osadów ściekowych, dbając o to, aby podczas udzielania zezwoleń na wprowadzanie tego typu substancji do ziemi i gleby była brana pod uwagę rzeźba terenu oraz rodzaj gleby oraz aby wprowadzone substancje nie spowodowały pogorszenia jej jakości (przekroczenia norm zapotrzebowania roślin na azot, potas, wodę oraz utrudniać procesów samooczyszczania zachodzących w glebie).

Ustawa o ochronie przyrody [Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880 z p. zm.] wprowadza możliwość zakazu uszkodzania i zanieczyszczenia gruntów w obrębie obiektów objętych ochroną, m.in. pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych itp. W przypadku parków narodowych oraz w rezerwatów przyrody zakaz ten jest obligatoryjny.

Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku (...) [Dz. U. 2008 nr 199 poz. 1227 z p. zm.] przekazuje nadzór nad zanieczyszczonymi gruntami oraz metodami ich rekultywacji regionalnym dyrektorom ochrony środowiska, pełniącymi również nadzór nad innymi elementami środowiska. Dodatkowo, w ustawie zapisano, że dokumenty dotyczące zanieczyszczenia gleb i ich rekultywacji „zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach”, co w znaczący sposób ułatwia dostęp do tych informacji wszystkim zainteresowanym.

WNIOSKI

Przegląd obowiązujących aktów prawnych pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. Środowisko glebowe jest obecne w prawodawstwie zarówno krajowym, jak i europejskim. Tematyka ochrony gleb pojawia się w wielu aktach pośrednich, dotyczących jednak w głównej mierze innych komponentów środowiska.
2. Na szczeblu unijnym problem regulacji prawnej ochrony gleby jest dostrzegany, jednak z różnych powodów nie doszło do dnia dzisiejszego do wprowadzenia tzw. dyrektywy glebowej.

3. Rozproszenie tematu ochrony gleby i brak skonkretyzowanej wizji działania wpływa negatywnie na ochronę gleby pozostawiając pole do działania władzom krajowym.

Autorzy są stypendystami w ramach Poddziałania 8.2.2 „Regionalne Strategie Innowacji”, Działania 8.2 „Transfer wiedzy”, Priorytetu VIII „Regionalne Kadry Gospodarki” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Unii Europejskiej i z budżetu państwa

LITERATURA

1. Dz. U. 1991 nr 101 poz. 444 z p. zm. – Ustawa o lasach
2. Dz. U. 1994 nr 27 poz. 96 z p. zm. – Ustawa Prawo geologiczne i górnicze
3. Dz. U. 1995 nr 16 poz. 78 z p. zmianami – Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych
4. Dz. U. 2001 nr 62 poz. 627 z p. zmianami – Ustawa Prawo ochrony środowiska
5. Dz. U. 2001 nr 115 poz. 1229 z p. zmianami – Ustawa Prawo wodne
6. Dz. U. 2002 Nr 165, poz. 1359. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi
7. Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880 z p. zmianami – Ustawa o ochronie przyrody
8. Dz. U. 2007 nr 75 poz. 493 z p. zmianami – Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie
9. Dz. U. 2008 nr 199 poz. 1227 z p. zmianami – Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko
10. Dz. U. L 85/337 Dyrektywa UE 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko
11. Dz. U. L 143/56 Dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu

12. Dz. U. L 24/8 Dyrektywa 2008/1/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 stycznia 2008 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (Wersja skodyfikowana)
13. Dz. U. L 334/17 Dyrektywa 2010/75/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola)
14. Strategia UE KOM (2006) 231 Strategia tematyczna w dziedzinie ochrony gleby – wersja ostateczna, 2006: Komunikat Komisji do Rady, parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów
15. Wniosek KE KOM (2006) 232 wersja ostateczna - 2006/0086 (COD), 2006: Wniosek dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiająca ramy dla ochrony gleby oraz zmieniająca dyrektywę 2004/35/WE
16. Wniosek KE KOM (2011) 189 wersja ostateczna - 2011/0080 (COD), 2011: Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko

PROTECTION OF THE SOIL IN THE LIGHT OF NATIONAL AND EUROPEAN LAW

S u m m a r y

Environmental condition of the soil is extremely important from the point of view of the living world – it's a guarantee of environment of living and producing food. Every human activity inevitably leads to environmental degradation, including soil pollution. The degree of soil degradation and the order of its protection is a direct result of legal provisions, which is present both in the national legislation and the acts adopted at EU level. This paper presents the problem of soil protection in the files of Polish and European legislation.

Key words: soil protection, soil pollution, Polish law, European law